STUDIA PRZYPADKU

KOMPLET SCENARIUSZY

DO NAUCZANIA ZAGADNIEŃ FINANSOWYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH

Dla klas
4–8

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Komplet scenariuszy został wydany w ramach Zadania „Materiały edukacyjne do nauczania zagadnień finansowych w klasach IV–VIII szkoły podstawowej" sfinansowanego ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Warszawski Instytut Bankowości.

Koordynator Zadania: Krzysztof Ostafiński (Warszawski Instytut Bankowości)

Koordynator merytoryczny Zadania: dr hab. Tomasz Rachwał, prof. UEK (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)

Autor wprowadzenia: dr hab. Tomasz Rachwał, prof. UEK (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)

Autorzy scenariuszy:
mgr Maciej Raszewski (Zakład Ubezpieczeń Społecznych) – studium przypadku 1
mgr Aleksandra Bełkowska-Gołoś (Zakład Ubezpieczeń Społecznych) – studium przypadku 1
dr Agnieszka Wojtasiak-Terech (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu) – studium przypadku 2
mgr Jakub Garncarz (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) – studium przypadku 3, 5
dr Łukasz Szewczyk (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) – studium przypadku 4
dr Witold Gradoń (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) – studium przypadku 4

Recenzja merytoryczna:
dr Krzysztof Kil (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)
dr hab. Agnieszka Parkitna, prof. PWr (Politechnika Wrocławska)

Recenzja dydaktyczna:
mgr Anna Czarlińska-Wężyk (Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Katowicach)
dr Waldemar Lib (Uniwersytet Rzeszowski)

Redakcja językowa: Judyta Boczek

Skład: MGMEDIA Maciej Grabowski
Projekt okładki: MGMEDIA Maciej Grabowski
Zdjęcie na okładce: JackF/Adobe Stock
Grafiki i ilustracje: Adobe Stock

Wydawca: Warszawski Instytut Bankowości

Adres wydawcy: ul. Kruczkowskiego 8; 00-380 Warszawa

ISBN: 978-83-979917-7-4
ISBN: 978-83-979868-1-7 (całość kolekcji)

Wydanie: pierwsze

Rok wydania: 2026

WSTĘP

Studia przypadków stanowią jedną z najskuteczniejszych metod nauczania w obszarze edukacji ekonomicznej i finansowej, gdyż łączą teorię z praktyką i angażują uczniów w rozwiązywanie rzeczywistych problemów. Ta metoda dydaktyczna, wywodząca się z tradycji nauczania w szkołach wyższych, polega na analizie konkretnych sytuacji życiowych, które wymagają podjęcia różnorodnych, niekiedy ryzykownych decyzji.

Studia przypadków zaproponowane w naszym pakiecie do edukacji szkolnej pozwalają uczniom na zrozumienie skomplikowanych zagadnień finansowych na podstawie konkretnych, realistycznych przykładów. Dzięki tej metodzie uczniowie mogą dostrzec, w jaki sposób abstrakcyjne dla nich czasem pojęcia (np. podatki, oszczędności czy ubezpieczenia) mają zastosowanie w codziennym życiu i jakie konsekwencje niesie za sobą podejmowanie decyzji finansowych. Niektóre z przygotowanych studiów przypadków powstały w ramach współpracy Warszawskiego Instytutu Bankowości z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, co pozwoliło włączyć do materiałów elementy praktyczne związane z ubezpieczeniem emerytalnym.

Proponowane studia przypadków obejmują różnorodne tematy – od analizy roli podatków i ich wpływu na funkcjonowanie państwa oraz społeczeństwa, przez zarządzanie finansami osobistymi, po planowanie emerytury pod kątem finansowym. Każdy przypadek przedstawia realistyczną sytuację, w której uczniowie muszą ocenić postępowanie bohatera studium lub podjąć określone decyzje, analizując dostępne informacje w ramach współpracy w grupie. Taki sposób nauczania sprzyja rozwijaniu kompetencji finansowych, które są niezbędne w dorosłym życiu.

Włączenie studiów przypadków do nauczania różnych przedmiotów pozwala na interdyscyplinarne podejście do edukacji finansowej. Uczniowie uczą się, jak różne dziedziny wiedzy mogą być włączane w podejmowanie decyzji ekonomicznych, co przygotowuje ich do świadomego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz gospodarczym.

Dzięki metodzie studiów przypadków nie tylko przekazywana jest wiedza, ale także rozwijane są praktyczne umiejętności, takie jak analiza sytuacji problemowej i związanych z nią danych, ocena działań bohaterów studium, podejmowanie decyzji, współpraca w grupie i komunikacja interpersonalna. Dzięki temu młodzi ludzie są lepiej przygotowani do wyzwań współczesnego świata, w którym umiejętność zarządzania finansami oraz kompetencje miękkie stają się kluczowe.

Zachęcamy Państwa do korzystania z przygotowanych studiów przypadków i umożliwienia uczniom aktywnego uczenia się przez praktykę, rozwijanie kompetencji finansowych oraz podejmowanie świadomych decyzji w realistycznych sytuacjach.

dr hab. **Tomasz Rachwał**, prof. UEK
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej,
którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki.
Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Krystyna myśli o emeryturze 5
Maciej Raszewski, Aleksandra Bełkowska-Gołoś

Po co mi finansowa poduszka bezpieczeństwa? 8
Agnieszka Wojtasiak-Terech

Podatki w służbie społeczeństwa – gdzie trafiają pieniądze z paragonu? 11
Jakub Garncarz

Zanim pożyczysz – jak wybrać najlepszy kredyt? 14
Łukasz Szewczyk, Witold Gradoń

Zguba nie musi być katastrofą – jak chronić swoje finanse? 16
Jakub Garncarz

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

TYTUŁ STUDIUM

KRYSTYNA MYŚLI O EMERYTURZE

AUTORZY

Maciej Raszewski, Aleksandra Bełkowska-Gołoś

STUDIUM DLA

klas VII–VIII szkoły podstawowej

KLUCZOWY PRZEKAZ HISTORII

Krystyna ma 40 lat i zaczyna się zastanawiać, ile pieniędzy będzie dostawać co miesiąc, jeżeli przejdzie na emeryturę w tym samym wieku co jej mama. Ponieważ kobieta wie, że jej mama będzie wymagała opieki, zastanawia się, co jej się bardziej opłaca: przejść wcześniej na emeryturę i zająć się mamą, czy też dłużej pracować, a do opieki nad mamą wynająć opiekunkę.

Krystyna ma 40 lat i jest kierownikiem w sklepie odzieżowym. W tym tygodniu towarzyszyła swojej 60-letniej mamie podczas wizyty w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, gdzie mama składała wniosek o emeryturę. Pracownica ZUS-u wyjaśniła mamie Krystyny, że wysokość jej emerytury będzie wyliczona według wzoru:

$$\text{Emerytura} = \frac{\text{suma zgromadzonego kapitału, tzn. opłaconych przez całe życie składek emerytalnych wraz z waloryzacjami}}{\text{zakładany okres pobierania emerytury (w miesiącach)}}$$

Okres pobierania emerytury ZUS określa na podstawie tablic średniego dalszego trwania życia, które są publikowane co roku przez Główny Urząd Statystyczny (GUS). Tablice mówią o tym, ile statystycznie będzie jeszcze żył Polak, który ukończył określony wiek. Tablice są takie same dla kobiet i mężczyzn. I tak wg Głównego Urzędu Statystycznego średnia długość życia będzie wynosiła np.:

WIEK OSOBY	ŚREDNIE DALSZE TRWANIE ŻYCIA
60 lat	266 miesięcy
62 lata	248 miesięcy
65 lat	220 miesięcy
67 lat	203 miesiące

Dwa tygodnie później mama Krystyny odebrała na stronie internetowej eZUS (dawne PUE) korespondencję z obliczoną wysokością emerytury. Z korespondencji wynikało, że przez całe życie mama Krystyny łącznie wpłaciła do ZUS-u kwotę 950 000 zł (to kwota uwzględniająca podwyżki przeprowadzane przez ZUS w ramach waloryzacji. Mechanizm ten ma na celu utrzymanie realnej wartości emerytury w obliczu inflacji, czyli wzrostu cen towarów i usług).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zakłada, że jeśli przechodzi się na emeryturę w wieku 60 lat, to będzie się ją pobierać przez 266 miesięcy. Zatem wysokość emerytury obliczonej dla mamy Krystyny to 3571,43 zł miesięcznie (wynik podzielenia 950 000 zł przez 266 miesięcy – zgodnie ze wzorem).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Krystyna zaczęła się zastanawiać, ile będzie wynosiła jej emerytura. Najwcześniej Krystyna może przejść na emeryturę w wieku 60 lat. Do dziś wpłaciła do ZUS-u 500 000 zł (Krystyna wie to z informacji o stanie konta emerytalnego, którą co roku do końca sierpnia ZUS musi opublikować na jej indywidualnym koncie na eZUS/PUE na stronie internetowej zus.pl). Obecnie Krystyna zarabia 6 000 zł miesięcznie, z czego składka emerytalna przekazywana do ZUS-u z jej wynagrodzenia wynosi w zaokrągleniu 20%.

1. Pomóż Krystynie obliczyć wysokość emerytury, gdyby kobieta chciała przejść na nią w wieku 60 lat. Przyjmij założenie, że zarobki Krystyny się nie zmienią.
2. Krystyna zastanawia się, czy zyska wyższą emeryturę, jeśli przejdzie na emeryturę później. Myśli o przejściu na emeryturę w wieku 62 lub nawet 65 lat. Pomóż Krystynie obliczyć wysokość jej emerytury, gdy będzie miała 62 lata i 65 lat.
3. W dniu, w którym Krystyna osiągnie wiek emerytalny, czyli 60 lat, jej mama będzie miała już 80 lat. Mama Krystyny mieszka sama. Krystyna wie, że w wieku 80 lat jej mama będzie potrzebowała pomocy – kogoś, kto zrobi jej zakupy i ugotuje obiad. Krystyna dowiedziała się, że pomoc opiekunki, która będzie robiła zakupy i przygotuje gorący posiłek, to 250 zł miesięcznie. Dlatego zastanawia się, czy przejść na emeryturę najszybciej jak to możliwe (czyli w wieku 60 lat) i osobiście opiekować się mamą, czy też pracować dwa lata dłużej (do 62. roku życia) i przez te dwa lata opłacać opiekunkę.

Rozwiązanie do punktu 1:

Wynagrodzenie Krystyny: `6 000 zł`

Miesięczna składka emerytalna odprowadzana do ZUS-u: `1 200 zł` (20% x 6000 zł)

Zgromadzony kapitał w wieku 40 lat: `500 000 zł`

Zgromadzony kapitał w wieku 60 lat: `?`

Średnie dalsze trwanie życia sześćdziesięciolatka – `266 miesięcy`

Wysokość emerytury w przypadku przejścia na emeryturę w wieku 60 lat: `?`

Liczba kolejnych miesięcy pracy (pomiędzy 40. a 60. rokiem życia): `240 miesięcy` (20 lat x 12 miesięcy = = 240 miesięcy)

Zgromadzony dodatkowy kapitał (pomiędzy 40. a 60. rokiem życia): 240 miesięcy x 1200 zł = `288 000 zł`

Zgromadzony całkowity kapitał w wieku 60 lat: 500 000 zł + 288 000 zł = `788 000 zł`

Wysokość emerytury w wieku 60 lat: 788 000 zł /266 miesięcy = `2 962,41 zł`

Rozwiązanie do punktu 2:

Wynagrodzenie Krystyny: `6 000 zł`

Miesięczna składka emerytalna odprowadzana do ZUS-u: `1 200 zł` (20% x 6000 zł)

Zgromadzony kapitał w wieku 40 lat: `500 000 zł`

Zgromadzony kapitał w wieku 62 lat: `?`

Zgromadzony kapitał w wieku 65 lat: `?`

Średnie dalsze trwanie życia sześćdziesięciodwulatka – `248 miesięcy`

Średnie dalsze trwanie życia sześćdziesięciopięciolatka – `220 miesięcy`

Wysokość emerytury w przypadku przejścia na emeryturę w wieku 62 lat: `?`

Wysokość emerytury w przypadku przejścia na emeryturę w wieku 65 lat: `?`

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

- **Rozwiązanie dla wieku emerytalnego 62 lata**

Liczba kolejnych miesięcy pracy (pomiędzy 40. a 62. rokiem życia): 264 miesiące (22 lata x 12 miesięcy = = 264 miesiące)

Zgromadzony dodatkowy kapitał (pomiędzy 40. a 62. rokiem życia): 264 miesiące x 1 200 zł = 316 800 zł

Zgromadzony całkowity kapitał w wieku 62 lat: 500 000 zł + 316 800 zł = 816 800 zł

Wysokość emerytury w wieku 62 lat: 816 800 zł / 248 miesięcy = 3 293,55 zł

- **Rozwiązanie dla wieku emerytalnego 65 lat**

Liczba kolejnych miesięcy pracy (pomiędzy 40. a 65. rokiem życia): 300 miesięcy (25 lat x 12 miesięcy = = 300 miesięcy)

Zgromadzony dodatkowy kapitał (pomiędzy 40. a 65. rokiem życia): 300 miesięcy x 1200 zł = 360 000 zł

Zgromadzony całkowity kapitał w wieku 65 lat: 500 000 zł + 360 000 zł = 860 000 zł

Wysokość emerytury w wieku 65 lat: 860 000 zł / 220 miesięcy = 3 909,09 zł

Rozwiązanie do punktu 3:

Miesięczna wysokość emerytury w przypadku przejścia na emeryturę w wieku 60 lat: 2 962,41 zł

Miesięczna wysokość emerytury w przypadku przejścia na emeryturę w wieku 62 lat: 3 293,55 zł

Różnica w wysokości emerytury to kwota 331,14 zł. Tyle zyska Krystyna co miesiąc. Statystycznie będzie żyła 248 miesięcy, więc łącznie zwiększy swoje wypłaty o: 248 miesięcy x 331,14 zł = 82 122,72 zł

Koszt opłacenia opiekunki 2 lata: 24 miesiące x 250 zł = 6 000 zł

Zatem, odchodząc później na emeryturę (w wieku 62 lat zamiast w wieku 60 lat) i opłacając opiekunkę przez 2 lata, Krystyna będzie musiała ponieść koszt 6 000 zł, ale może uzyskać z ZUS-u wypłaty wyższe o 82 122,72 zł.

UWAGA! W tym studium przypadku wprowadzono pewne uproszczenia.

Po pierwsze, wysokość stopy procentowej na ubezpieczenie emerytalne zgodnie z przepisami wynosi 19,52%. W tym studium przypadku zaokrąglono tę wartość do 20% w celu ułatwienia obliczeń.

Po drugie, omawiany przypadek pomija fakt, że składki odprowadzone do ZUS-u są waloryzowane (oprocentowane). Zatem w praktyce do wyliczenia wysokości emerytury ZUS przyjmuje kwotę wyższą niż kwota opłaconych składek (wyższą o środki pochodzące z waloryzacji). Ponadto w gospodarce występuje zjawisko inflacji, więc należy założyć, że prognozowana przez Krystynę emerytura będzie „mniej warta" w przyszłości. Waloryzacja składek w ZUS-ie ma niwelować skutki inflacji.

Po trzecie, tablice średniego dalszego trwania życia są publikowane przez GUS z dokładnością do dziesiątej części miesiąca. Na potrzeby tego studium przypadku wartości zaokrąglono do pełnych miesięcy. Podane tablice pochodzą z marca 2025 roku.

PYTANIA POMOCNICZE DO DYSKUSJI

1. Jak na wysokość emerytury wpływa wiek przejścia na emeryturę?
2. Jak na wysokość emerytury wpływa wzrost wysokości wynagrodzenia?
3. Czy Twoim zdaniem składka emerytalna w wysokości 20% jest wystarczająca? Czy zapewnia emeryturę, której kwota będzie dla Ciebie zadowalająca? Czy może pomyślisz o dodatkowym oszczędzaniu na emeryturę? Jeśli tak, to opowiedz, jak możesz to zrobić.
4. Ile chcesz zarabiać w przyszłości? Oblicz na tej podstawie swoją przyszłą emeryturę w wieku 60 lat.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

TYTUŁ STUDIUM

PO CO MI FINANSOWA PODUSZKA BEZPIECZEŃSTWA?

AUTOR	Agnieszka Wojtasiak-Terech
STUDIUM DLA	klas VII–VIII szkoły podstawowej
KLUCZOWY PRZEKAZ HISTORII	Julia i Albert to młode małżeństwo. Pewnego dnia Albert traci pracę i okazuje się, że małżeństwo znalazło się w trudnej sytuacji finansowej. Młodzi mają kłopoty z pokryciem wydatków z bieżących dochodów, a nie posiadają żadnych oszczędności. Muszą pożyczyć pieniądze od rodziny. Problemy finansowe skłaniają ich do zmiany nawyków – przyjrzenia się wydatkom, rozpoczęcia oszczędzania i stworzenia finansowej poduszki bezpieczeństwa.

Julia i Albert to młode małżeństwo mieszkające w wynajętym mieszkaniu we Wrocławiu. Oboje pracują. Julia jest specjalistką do spraw zamówień w przedsiębiorstwie odzieżowym, a Albert administratorem infrastruktury IT w firmie kurierskiej. Ich dochody miesięczne pochodzą z wynagrodzenia. Każdy wnosi do budżetu domowego po 6 000 zł netto (czyli „na rękę"), dochody miesięczne wynoszą więc łącznie 12 000 zł. Julia interesuje się muzyką rockową i przynajmniej trzy razy w roku jeździ na koncerty swoich ulubionych zespołów. Albert to zapalony koszykarz. Należy do osiedlowej drużyny koszykarskiej. Od momentu odkrycia diety pudełkowej młodzi nie gotują już obiadów. Wolny czas wykorzystują na wyjścia ze znajomymi do restauracji, kawiarni, do kina, wyjazdy weekendowe, czytanie książek i hobby. Wydają prawie tyle, ile zarabiają. Nigdy nie pożyczają od nikogo pieniędzy, ale też nie oszczędzają. Właściciel mieszkania na początku miesiąca pobiera od nich kwotę 4 000 zł, która pokrywa czynsz i opłaty mieszkaniowe, takie jak prąd, gaz, woda. Za internet, satelitarne platformy cyfrowe, telewizję internetową, media strumieniowe małżeństwo płaci samo.

Któregoś dnia Albert przyszedł z pracy z informacją, iż otrzymał wypowiedzenie. Od przyszłego miesiąca będzie bez pracy i bez wynagrodzenia. Do tego popsuł mu się samochód. Małżonkowie są przerażeni. Z jednej pensji przecież się nie utrzymają! Jak teraz mają sobie poradzić? Postanawiają przyjrzeć się swoim wydatkom w ostatnim miesiącu i wprowadzić zmiany w budżecie. W tabeli spisali wartość wydatków za ostatni miesiąc oraz wartość wydatków w tzw. trybie oszczędnościowym, czyli kiedy ograniczą niektóre z nich.

KATEGORIE WYDATKÓW	KWOTA OBECNYCH WYDATKÓW	KWOTA WYDATKÓW PO ICH REDUKCJI
Czynsz i opłaty mieszkaniowe	4 000 zł	4 000 zł
Żywność (w tym dieta pudełkowa, wyjścia do kawiarni i restauracji)	4 000 zł	2 000 zł
Odzież i obuwie	700 zł	400 zł
Transport	700 zł	300 zł
Usługi (np. fryzjerskie, medyczne, naprawy)	300 zł	200 zł
Hobby, książki, kultura i sport, wyjazdy weekendowe i podróże	1200 zł	300 zł
Kosmetyki i leki	400 zł	200 zł
Telefon, media strumieniowe	300 zł	300 zł
Dobra trwałego użytkowania (np. meble, akcesoria do wyposażenia mieszkania, sprzęt RTV i AGD, akcesoria kuchenne)	200 zł	100 zł
ŁĄCZNIE	**11 800 ZŁ**	**7 800 ZŁ**

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Po długiej dyskusji, planie zredukowania wydatków, przeliczeniu pieniędzy na koncie, w portfelu oraz dodaniu pensji Julii małżonkowie stwierdzili, że posiadane pieniądze nie wystarczą na pokrycie wydatków w przyszłym miesiącu. W tej sytuacji nie ma oczywiście mowy o naprawie samochodu. Niestety, będą musieli dodatkowo pożyczyć pieniądze od rodziców Julii. Takie rozwiązanie uratuje ich przed „chwilówkami".

Podpowiedzcie Julii i Albertowi, na czym jeszcze mogliby oszczędzić, aby zbilansować budżet lub pożyczyć mniejszą kwotę od rodziców.

Albert przez dwa miesiące nie mógł znaleźć pracy, ale w końcu się udało. Zaoferowano mu wynagrodzenie dokładnie takie samo, jak w poprzedniej pracy. Małżeństwo postanowiło zmienić swoje podejście do finansów i oszczędzać, tak aby odłożyć określoną kwotę pieniędzy na tzw. czarną godzinę, czyli na nieprzewidziane sytuacje, które mogą zagrozić ich stabilności finansowej. Inaczej mówiąc, Julia i Albert postanowili stworzyć finansową poduszkę bezpieczeństwa. Dowiedzieli się, że powinni zgromadzić tyle środków, ile jest im potrzebne do pokrycia wydatków w okresie 6 miesięcy. Zobaczyli, na czym mogą zaoszczędzić, aby co miesiąc odkładać jak najwyższą kwotę. Postanowili oszczędzać pieniądze w banku, a nie w skarbonce, ponieważ jest to bezpieczniejsze i ma dodatkowe zalety. Sprawdzili oferty banków w zakresie możliwości przechowywania i pomnażania pieniędzy. Wybrali dwa rozwiązania. Pierwsze to odkładanie pieniędzy na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym (ROR), a drugie – na rachunku terminowych lokat oszczędnościowych, czyli na lokacie terminowej.

Małżonkowie wyczytali, że **rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy** jest przeznaczony głównie do przechowywania pieniędzy oraz do codziennych operacji, takich jak wpływy wynagrodzenia, płatności rachunków, transakcje kartą. W każdej chwili będą mogli wpłacać i wypłacać z niego pieniądze, a także dokonywać przelewów na inne konta. Rachunek ten daje im możliwość „automatyzacji finansów" za pomocą stałych zleceń przelewu środków (np. miesięczne płatności za ubezpieczenia, czynsz, telefon). Środki zgromadzone na tym rachunku nie są oprocentowane lub oprocentowanie jest bardzo niskie, a więc nie oferuje on w zasadzie korzyści finansowych. To, czego Albert i Julia się obawiają, to fakt, że łatwy dostęp do środków i brak korzyści finansowych może sprzyjać ich impulsywnym wydatkom i utrudniać oszczędzanie. Dodatkowo bank może pobierać opłaty za prowadzenie tego konta lub odstąpić od opłat dopiero po spełnieniu pewnych warunków, np. wydaniu określonej kwoty za pomocą płatności kartą, przelewanie pensji do banku. Będą musieli więc dokładnie przeanalizować oferty banków.

Kolejna możliwość to założenie **lokaty terminowej**. W tym przypadku małżonkowie musieliby powierzyć bankowi określoną kwotę pieniędzy na ustalony czas (np. 3 miesiące lub 6 albo 12 miesięcy). Środki zgromadzone na lokacie terminowej są oprocentowane, czyli do wpłaconych środków dodawane są odsetki, obliczane według podanej przez bank stopy procentowej. Niezależnie od okresu lokaty banki zawsze podają stopę procentową w skali rocznej. Oprocentowanie lokaty jest znane z góry, a bank wypłaci małżeństwu zdeponowaną kwotę z odsetkami po zakończeniu okresu lokaty. Julia i Albert sprawdzili, w jaki sposób bank obliczy im odsetki za przechowywanie pieniędzy na lokacie terminowej oraz wartość zgromadzonych środków po zakończeniu lokaty. Bank zrobi to według poniższych wzorów (UWAGA! Zysk z lokaty podlega opodatkowaniu podatkiem od zysków kapitałowych; dla uproszczenia w obliczeniach go pominięto):

$$\text{odsetki} = \text{wartość wpłaconych na lokatę środków} \times \frac{\text{stopa procentowa}}{\text{liczba dni w roku}} \times \text{liczba dni trwania lokaty}$$

$$\text{wartość środków po zakończeniu lokaty} = \text{wartość wpłaconych środków na lokatę} + \text{odsetki}$$

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Małżonkowie dowiedzieli się również, że wycofanie środków z lokaty terminowej (czyli zerwanie lokaty) przed jej zakończeniem jest możliwe, ale wiąże się z utratą całych narosłych odsetek. Takie „zamrożenie" środków pomoże im w uniknięciu niepotrzebnych wydatków, jednak nie będą mieli dostępu do pieniędzy w razie nieprzewidzianej, ważnej potrzeby, bez utraty dochodów z odsetek. Lokaty zazwyczaj nie wiążą się z dodatkowymi kosztami prowadzenia. Julia i Albert zauważyli, że oferty banków w zakresie oprocentowania lokat na ten sam okres, np. 3 miesięcy, różnią się. Będą więc dokładnie musieli przeanalizować propozycje banków, zależy im przecież na jak najwyższym dochodzie z lokaty. Niestety, w przypadku lokat terminowych „jak najwyższy" dochód oznacza niekiedy dochód niższy od inflacji lub niższy od dochodu, który można uzyskać z inwestycji np. w akcje. Z drugiej strony nie ponoszą ryzyka, że stracą zdeponowane środki, ponieważ są one gwarantowane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny (do równowartości w złotych 100 000 euro).

Julia i Albert przeanalizowali oferty różnych banków w zakresie rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych i lokat terminowych. Zastanawiali się nad założeniem lokaty terminowej na 3 miesiące (czerwiec, lipiec, sierpień, czyli 92 dni). Żaden bank nie oferował oprocentowanego ROR. Wybrali więc propozycję banku, który oferował najwyższe oprocentowanie dla lokaty terminowej 3-miesięcznej. Wynosiło ono 5,5% i było przeznaczone wyłącznie dla nowych klientów. Małżonkowie bardzo się ucieszyli z tej opcji, ponieważ oferowana stopa procentowa przewyższała bieżącą stopę inflacji. Obliczyli, jaki uzyskaliby dochód w postaci odsetek oraz ile zgromadziliby pieniędzy na zakończenie lokaty, gdyby zdeponowali np. 1 000 zł. Liczba dni w roku to 365. Ich obliczenia wyglądają następująco:

$$\text{odsetki} = 1\,000\ \text{zł} \times \frac{0{,}055}{365} \times 92 = 13{,}86\ \text{zł}$$

$$\text{wartość środków na zakończenie lokaty} = 1\,000\ \text{zł} + 13{,}86\ \text{zł} = 1\,013{,}86\ \text{zł}$$

Julia i Albert uzyskaliby z lokaty odsetki o wartości 13,86 zł oraz zgromadziliby na lokacie na koniec lokaty, czyli koniec sierpnia, kwotę 1 013,86 zł. Warto jednak pamiętać, że warunki lokat terminowych i kont oszczędnościowych zmieniają się w czasie, stąd uzyskane odsetki mogłyby być inne, gdyby Julia i Albert założyli lokatę w innym okresie.

PYTANIA I POLECENIA POMOCNICZE DO DYSKUSJI

1. Dlaczego ważne jest posiadanie finansowej poduszki bezpieczeństwa?
2. Albert i Julia, pamiętając swoje problemy finansowe, postanawiają zbudować finansową poduszkę bezpieczeństwa. Podpowiedz im, jak bilansować budżet, aby byli w stanie to zrobić.
3. Przyjmij, że Julia i Albert będą wydawali miesięcznie 9 000 zł. Jaką kwotę powinni zgromadzić, aby zbudować finansową poduszkę bezpieczeństwa na 6 miesięcy?
4. Julia i Albert postanawiają założyć lokatę terminową. Jaką wartość odsetek uzyskają, jeżeli znajdą bank, który zaoferuje im stopę procentową 6% dla lokaty 3-miesięcznej (czerwiec, lipiec, sierpień) i postanowią zdeponować na lokacie 2 000 zł?

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

TYTUŁ STUDIUM

PODATKI W SŁUŻBIE SPOŁECZEŃSTWA GDZIE TRAFIAJĄ PIENIĄDZE Z PARAGONU?

AUTOR

Jakub Garncarz

STUDIUM DLA

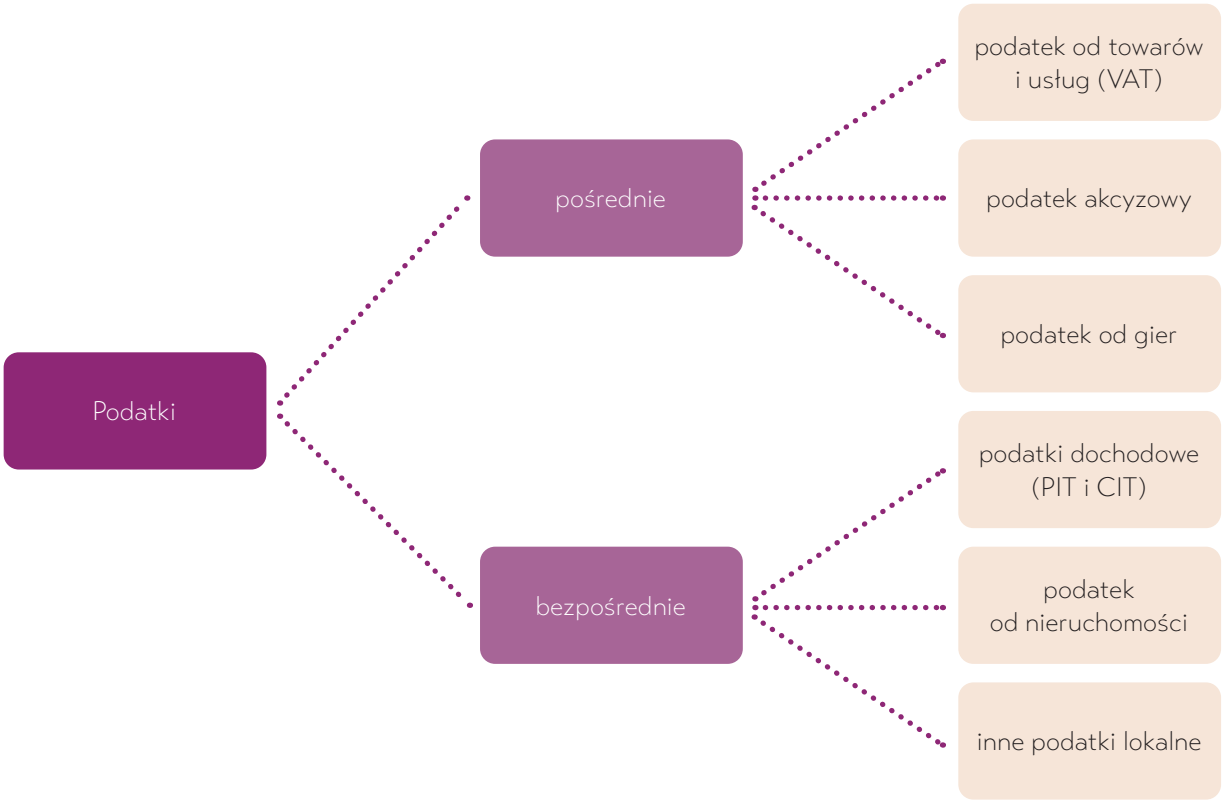
klas VII–VIII szkoły podstawowej

KLUCZOWY PRZEKAZ HISTORII

Podczas zakupów Kacper zauważa na paragonie pozycję „VAT 23%". Tata tłumaczy mu, że dzięki podatkom możliwe jest finansowanie szkół czy też dróg, z których korzystają wszyscy. Wyjaśnia też Kacprowi, jakie są rodzaje podatków. Przypadek ten wprowadza uczniów w temat znaczenia podatków dla funkcjonowania państwa, dzięki czemu rozwija świadomość obywatelską.

W sobotnie przedpołudnie Kacper wybrał się z tatą do pobliskiego supermarketu, by wspólnie zrobić zakupy. Często towarzyszy tacie podczas takich wyjść, to dla nich okazja do rozmowy i spędzenia czasu razem. Po odebraniu paragonu z kasy zwrócił uwagę na jedną z pozycji, której wcześniej nie dostrzegał – „VAT 23%". Zaintrygowało go, dlaczego oprócz ceny za produkty pojawia się dodatkowa opłata i co właściwie oznacza ten skrót. Zapytał więc tatę, czym dokładnie jest VAT i dlaczego się go płaci. To pytanie stało się początkiem rozmowy o tym, skąd biorą się pieniądze na funkcjonowanie państwa i dlaczego każdy obywatel, również uczeń, który jeszcze nie pracuje, ma w tym swój udział.

Tata wyjaśnił Kacprowi, że podatki to obowiązkowe opłaty pieniężne, które obywatele i przedsiębiorstwa przekazują państwu. Dzielą się one na dwa główne rodzaje: podatki bezpośrednie i podatki pośrednie. Podatki bezpośrednie są nakładane na dochody i majątek obywateli. Do tej grupy należą m.in. podatki dochodowe (PIT i CIT) oraz podatki lokalne, takie jak podatek od nieruchomości. Z kolei podatki pośrednie są doliczane do ceny towarów i usług. Płacimy je, często nawet nie zdając sobie z tego sprawy, podczas codziennych zakupów. Najbardziej znanym podatkiem pośrednim jest VAT, czyli podatek od towarów i usług.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Zauważony przez Kacpra na paragonie podatek VAT to tzw. podatek konsumpcyjny – im więcej kupujemy, tym bardziej zasilamy budżet państwa, z którego pokrywane są wydatki na wspólne potrzeby, takie jak np. drogi, szkoły czy szpitale. Choć formalnie VAT przekazuje do urzędu skarbowego sprzedawca, to *de facto* koszt ten ponosi konsument, ponieważ jest on wliczony w cenę produktu. Stawka 23% to tzw. stawka podstawowa, ale w Polsce istnieją także obniżone stawki VAT: 8% oraz 5%, a także stawka 0%. Niektóre produkty są też całkowicie zwolnione z podatku VAT.

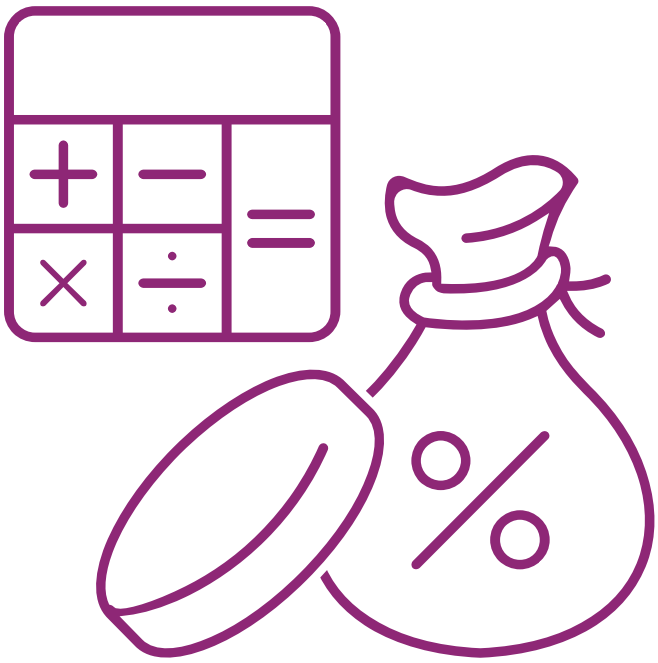
Produkty i usługi objęte poszczególnymi stawkami VAT obowiązującymi w Polsce

Stawka VAT	Kategoria produktów i usług	Przykłady produktów i usług
23%	Podstawowa stawka podatku. Obejmuje większość towarów i usług, kupowanych na co dzień	elektronika, odzież, kosmetyki, słodycze
8%	Obniżona stawka podatku. Obejmuje wybrane produkty związane z ochroną zdrowia, część produktów spożywczych oraz np. bilety na imprezy sportowe i kulturalne	jedzenie w restauracji (gastronomia), niektóre wyroby medyczne, część usług remontowych, czasopisma
5%	Najniższa stawka podatku, obejmuje podstawowe produkty spożywcze i wybrane rzeczy codziennego użytku	chleb, mleko, owoce, warzywa, książki
0%	W przypadku sprzedaży produktów do innych krajów Unii Europejskiej oraz eksportu towarów poza UE nie dolicza się podatku VAT	Produkty eksportowane do innych krajów UE
Zw. (zwolnienie z płacenia podatku)	Niektóre ważne dla wszystkich produkty i usługi, zwolnione są z podatku VAT	wybrane usługi medyczne (wizyty u lekarza), edukacja, usługi bankowe

Stan na dzień: 14.05.2026 roku

Tata podkreślił również, że nie wszystkie podatki trafiają do jednego wspólnego budżetu. Na przykład VAT zasila budżet państwa i służy finansowaniu zadań ogólnokrajowych, takich jak budowa i utrzymanie w dobrym stanie krajowej sieci dróg, utrzymanie wojska czy sądów. Z kolei podatki lokalne, takie jak podatek od nieruchomości, trafiają do budżetów samorządów i są wykorzystywane na potrzeby lokalnej społeczności, np. jako wsparcie w utrzymaniu szkół, bibliotek czy lokalnych dróg.

Zainspirowany rozmową o podatku VAT i roli podatków Kacper zaczął zadawać w domu kolejne pytania. Poprosił tatę, aby wyjaśnił mu, jakie jeszcze podatki płacą razem z mamą i jak to wygląda w praktyce. Tata postanowił pokazać synowi przykład z życia codziennego. Sięgnął po swoją deklarację podatkową PIT, czyli dokument, który składa się co roku do urzędu skarbowego, by rozliczyć podatek dochodowy.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Tata wyjaśnił, że podatek dochodowy to typ podatku bezpośredniego, który oblicza się na podstawie zarobków. Pokazał Kacprowi, ile wynosił jego dochód w poprzednim roku i jaka część tej kwoty została przekazana państwu w formie podatku. Dodał również, że ponieważ wychowują dziecko, przysługuje im tzw. ulga na dziecko, co oznacza, że mogą zapłacić niższy podatek. Wyjaśnił, że takie rozwiązania mają na celu wspieranie rodzin i zachęcanie obywateli do zakładania rodzin, co w dłuższej perspektywie służy rozwojowi kraju.

Kacper był zaskoczony, że fakt, iż chodzi do szkoły i mieszka z rodzicami, wpływa na to, ile pieniędzy zostaje w domowym budżecie. Zauważył, że system podatkowy nie tylko zbiera pieniądze, ale też w pewien sposób wspiera społeczeństwo oraz określone grupy i cele, takie jak rodziny, edukacja czy opieka zdrowotna. Tata wspomniał również o jeszcze jednym podatku, czyli podatku od nieruchomości. Wyjaśnił, że co roku muszą opłacić podatek od nieruchomości za dom, w którym mieszkają.

Dzięki tej rozmowie Kacper dostrzegł, że podatki są nieodłącznym elementem życia społecznego, a ich płacenie przekłada się na bezpieczeństwo i rozwój kraju.

PYTANIA I POLECENIA POMOCNICZE DO DYSKUSJI

1. Dlaczego państwo w ogóle pobiera podatki? Jakie dobra i usługi są finansowane z tych pieniędzy?
2. Wymień po jednym przykładzie podatku bezpośredniego i podatku pośredniego.
3. Jakie stawki podatków według Ciebie powinny obowiązywać – wyższe, by można było jak najwięcej ogólnodostępnych dóbr sfinansować z pieniędzy publicznych, czy też niższe, aby jak najwięcej pieniędzy zostawało do dyspozycji każdego obywatela? Uzasadnij swoją odpowiedź.
4. Jak myślisz, jakiemu celowi mają służyć różne stawki podatku VAT na różne kategorie produktów? Czy to rozwiązanie jest sprawiedliwe?
5. W omawianej historii tata Kacpra wspomniał o uldze na dziecko. Dlaczego państwo decyduje się na takie ulgi? Komu one służą i w jaki sposób wpływają na całe społeczeństwo?
6. Czy według Ciebie uczciwe płacenie podatków powinno być obowiązkiem moralnym obywatela? Jak oceniasz osoby, które starają się unikać płacenia podatków?

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej,
którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki.
Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

TYTUŁ STUDIUM

ZANIM POŻYCZYSZ – JAK WYBRAĆ NAJLEPSZY KREDYT?

AUTORZY	Łukasz Szewczyk, Witold Gradoń
STUDIUM DLA	klas VII–VIII szkoły podstawowej
KLUCZOWY PRZEKAZ HISTORII	Tymek chce kupić rower na raty, dlatego sprawdził oferty trzech sklepów, obliczył wszystkie koszty i wybrał najlepszą dla siebie opcję. Uczniowie dowiadują się, że niższa rata nie zawsze oznacza tańszy kredyt oraz że warto podejmować przemyślane decyzje finansowe. Studium przypadku pokazuje, jak ważne jest porównywanie ofert kredytowych.

Tymek od dawna marzył o nowym rowerze górskim. Gdy w końcu znalazł wymarzony model w sklepie internetowym, jego radość była ogromna, ale też pojawiły się kłopoty, ponieważ cena znacznie przekraczała jego możliwości finansowe. Chłopiec miał odłożone na rower 1000 zł. Postanowił poprosić rodziców o pomoc.

– Mamo, tato, znalazłem świetny rower, ale kosztuje 4500 zł. Może kupimy go na raty? Znalazłem świetną ofertę! – mówił podekscytowany.

Rodzice spojrzeli na siebie z lekkim niepokojem.

– Raty to poważna sprawa, Tymku – odpowiedział tata. – Trzeba dobrze się zastanowić, zanim weźmie się kredyt.

– Ale przecież to tylko rower... – próbował ich przekonać Tymek.

– Właśnie dlatego warto nauczyć się, jak mądrze podejmować decyzje finansowe – wtrąciła mama. – Pokaż nam ofertę, a wspólnie porównamy ją z innymi opcjami.

Tymek kiwnął głową. Wiedział, że z pomocą rodziców podejmie najlepszą decyzję – i być może nauczy się czegoś ważnego na przyszłość.

Mama wyciągnęła kartkę i długopis.

– Zobacz, Tymku – zaczęła – najpierw musimy policzyć środki własne. To pieniądze, które już masz, czyli twoje oszczędności. Ty uzbierałeś 1000 zł, a na wkład własny możesz przeznaczyć 500 zł, tak żeby nie wydawać wszystkich oszczędności. Dzięki wkładowi własnemu nie musisz pożyczać całej kwoty, stanowiącej cenę roweru, tylko mniej.

– To znaczy, że do zapłaty zostaje 4000 zł – szybko obliczył Tymek.

– Dokładnie – przytaknął tata. – I właśnie te 4000 zł to kwota kredytu, czyli suma, którą musielibyśmy pożyczyć w banku, aby kupić rower.

– A co z ratami? – zapytał Tymek.

– Rata kredytu to część tej pożyczonej kwoty, którą oddajesz bankowi w równych odstępach czasu – wyjaśniła mama. – Najczęściej co miesiąc. W każdej racie spłacasz kawałek kredytu, ale też dodatkowe koszty.

– Jakie koszty? – zdziwił się Tymek.

– Na przykład odsetki – włączył się tata. – To zapłata dla banku za to, że pożycza ci pieniądze. Do tego dochodzi prowizja, czyli jednorazowa opłata za udzielenie kredytu. Mogą być też inne koszty, takie jak ubezpieczenie kredytu (np. od utraty pracy).

Tymek otworzył szeroko oczy.

– To wcale nie jest takie proste – powiedział.

– No właśnie – uśmiechnęła się mama. – Dlatego mówi się o całkowitym koszcie kredytu. To suma wszystkich kosztów, które ponosisz, czyli odsetek, prowizji i innych opłat. Dopiero wtedy wiesz, ile naprawdę zapłacisz za rower.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Chłopiec zamyślił się, a potem kiwnął głową.

– Rozumiem. To nie tylko 4500 zł za rower, ale więcej, bo dochodzą dodatkowe koszty. Chyba faktycznie trzeba dobrze się zastanowić.

– I o to chodzi – podsumował tata. – Najważniejsze to podejmować mądre decyzje i wiedzieć, co się podpisuje.

Tymek spojrzał jeszcze raz na zdjęcie wymarzonego roweru. Teraz wiedział, że zanim wsiądzie na nowy sprzęt, musi nauczyć się czegoś o finansach – bo rower może poczekać, ale wiedza przyda się na całe życie.

Chłopiec, chcąc sfinansować zakup na raty, musiał zmierzyć się z trudnym zadaniem – wyborem najkorzystniejszej oferty kredytowej spośród dostępnych opcji. Tym razem wspólnie z rodzicami przejrzał w internecie dostępne oferty sklepów internetowych sprzedających wybrany przez niego model roweru oraz dostępne oferty kredytowe banków, pozwalające na sfinansowanie zakupu. Porównanie przedstawiało się następująco:

PARAMETRY OFERTY	SKLEP A	SKLEP B	SKLEP C
Cena roweru	4500 zł	4500 zł	4500 zł
Środki własne Tymka	500 zł	500 zł	500 zł
Kwota kredytu	4000 zł	4000 zł	4000 zł
Liczba rat miesięcznych	12	12	12
Wysokość raty	430 zł	420 zł	460 zł
Odsetki (kwota raty x liczba rat – kwota kredytu)	430 zł x 12 – 4000 zł = = 1160 zł	420 zł x 12 – 4000 zł = = 1040 zł	460 zł x 12 – 4000 zł = = 1520 zł
Prowizja*	100 zł	300 zł	0 zł
Inne koszty (np. ubezpieczenie kredytu)*	0 zł	100 zł	0 zł
Całkowity koszt kredytu (odsetki + prowizja + inne koszty)	1160 zł + 100 zł = = 1260 zł	1040 zł +300 zł + + 100 zł = 1440 zł	1520 zł

** Płacona jednorazowo, podczas zawierania umowy kredytowej.*

Na którą ofertę kredytu powinien zdecydować się Tymek wraz z rodzicami i dlaczego?

Tymek wspólnie z rodzicami zdecydował się na zakup roweru na raty, wybierając najkorzystniejszy kredyt po dokładnym porównaniu ofert. Choć kredyt został zaciągnięty przez jego rodziców, jego spłata wpływa na budżet całej rodziny. Tymek zrozumiał, że comiesięczne raty oznaczają pewne wyrzeczenia, również z jego strony – np. niższe kieszonkowe. Pewnego wieczoru usiadł z rodzicami i powiedział:

– Wiecie co? Teraz naprawdę rozumiem, że kredyt to nie są tylko „raty do spłaty". To poważna decyzja, która wpływa na całą rodzinę. Dziękuję, że mi to pokazaliście.

Mama uśmiechnęła się i odpowiedziała:

– Cieszymy się, że to widzisz. Najważniejsze, żebyś wiedział, że za wygodą często stoją zobowiązania.

– W porządku, mogę przez jakiś czas dostawać mniej kieszonkowego – powiedział chłopiec. – Rower i ta lekcja były tego warte.

Dzięki temu doświadczeniu Tymek nie tylko zdobył wymarzony rower, ale także ważną, praktyczną wiedzę o finansach, odpowiedzialności i planowaniu wydatków.

PYTANIA I POLECENIA POMOCNICZE DO DYSKUSJI

1. Która z ofert kredytu jest najtańsza?
2. Czy zawsze najniższa rata miesięczna oznacza, że kredyt jest najtańszy?
3. Co składa się na całkowity koszt kredytu?
4. W jakich sytuacjach życiowych warto rozważyć wybór kredytu z ubezpieczeniem, np. od utraty pracy?
5. Czy warto wydać wszystkie oszczędności na wpłatę własną?

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

TYTUŁ STUDIUM

ZGUBA NIE MUSI BYĆ KATASTROFĄ JAK CHRONIĆ SWOJE FINANSE?

AUTOR

Jakub Garncarz

STUDIUM DLA

klas VII–VIII szkoły podstawowej

KLUCZOWY PRZEKAZ HISTORII

Kasia, wracając ze szkoły, orientuje się, że nie ma portfela, w którym oprócz pieniędzy miała też kartę płatniczą. Sprawdza więc na stronie internetowej swojego banku, jak w takiej sytuacji najlepiej chronić się przed kradzieżą i utratą środków, a następnie wdraża wszystkie zalecane środki ostrożności, takie jak: ustawienie nowego PIN-u karty płatniczej i zmniejszenie limitów płatności za pomocą aplikacji mobilnej banku.

Kasia to uczennica ósmej klasy. Niedawno rodzice założyli jej w banku konto młodzieżowe, na które regularnie wpływało kieszonkowe oraz drobne dodatkowe środki otrzymywane od dziadków. Pewnego dnia, gdy Kasia wracała ze szkoły, sięgnęła do kieszeni, by wyjąć portfel, i zamarła. Portfela nie było. Natychmiast przeszukała cały plecak, kurtkę i kieszenie spodni, ale bez skutku. Zawróciła do szkoły i sprawdziła miejsca, w których przebywała: szatnię, salę lekcyjną, ławkę przed szkołą. Niestety, portfel przepadł.

Kasia poczuła narastającą panikę. Nie chodziło jedynie o utratę gotówki. Dziewczyna wiedziała, że w portfelu znajdowała się jej karta płatnicza. W rękach niepowołanej osoby mogła ona stać się narzędziem do łatwego dokonania nieautoryzowanych zakupów, a to oznaczało ryzyko utraty zgromadzonych oszczędności. Ale równie mocno Kasia martwiła się o reakcję rodziców – w końcu to nie pierwszy raz, kiedy coś zgubiła. Ostatecznie postanowiła poruszyć ten temat podczas wieczornej kolacji. Rodzice uspokoili ją i polecili jej, aby zadzwoniła do banku w celu natychmiastowego zastrzeżenia karty płatniczej. Konsultant bankowy zablokował dostęp do środków i przekazał, że pieniądze są bezpieczne. Dodał, że karty płatnicze oraz dokumenty można zastrzec również pod ogólnopolskim numerem telefonu: 828 828 828. Zapytał też, czy w portfelu znajdowały się dokumenty, ponieważ w przypadku ich utraty należy je zastrzec w banku, w systemie Dokumenty Zastrzeżone. Warto również zastrzec PESEL w aplikacji mObywatel, a osoby pełnoletnie powinny dodatkowo co jakiś czas sprawdzać swoją historię kredytową w Biurze Informacji Kredytowej.

Po kilku dniach Kasia otrzymała nową kartę i od razu zastosowała się do wszystkich zasad bezpieczeństwa:

1. podpisała kartę w wyznaczonym do tego miejscu,
2. ustawiła nowy, trudny do odgadnięcia PIN, którego nie zapisała na kartce ani w telefonie,
3. w aplikacji mobilnej banku ustawiła limity płatności oraz powiadomienia o każdej transakcji,
4. zapisała numer alarmowy do banku w telefonie, by w razie potrzeby jeszcze szybciej reagować.

Kasia postanowiła dowiedzieć się więcej o tym, jak jeszcze może zadbać o bezpieczeństwo swoich pieniędzy zgromadzonych na koncie bankowym. Przeczytała w materiałach publikowanych na stronie internetowej jej banku, że kradzież to nie tylko fizyczna utrata gotówki czy karty płatniczej. Równie poważnym zagrożeniem jest możliwość utraty pieniędzy w internecie. Każda karta płatnicza zawiera takie dane, jak numer karty, data ważności oraz kod CVC, czyli trzy cyfry znajdujące się na odwrocie karty. Co ważne, nie trzeba nawet posiadać karty fizycznie, by móc z niej skorzystać w internecie – wystarczy poznać te dane. Jeśli ktoś je zdobędzie, może zrobić zakupy online na cudzy koszt. Dlatego Kasia postanowiła również zwrócić szczególną uwagę na bezpieczeństwo swoich danych w sieci. Dowiedziała się, że nie należy podawać danych karty na nieznanych lub podejrzanych stronach internetowych oraz że zawsze warto sprawdzać, czy adres strony zaczyna się od „https", co oznacza bezpieczne (szyfrowane) połączenie, chociaż nie znaczy to jeszcze, że jest się na właściwej stronie internetowej. Dziewczynka zrozumiała również, jak ważne jest, by nie klikać w podejrzane linki, zwłaszcza te, które przesyłane są w wiadomościach SMS lub e-mailach wyglądających, jakby były wysłane przez bank lub inną zaufaną instytucję. Takie fałszywe wiadomości mogą prowadzić do tzw. stron phishingowych, które wyłudzają dane do logowania i dane kart.

Kasia postanowiła podzielić się zdobytą wiedzą ze swoimi rówieśnikami. Na zajęciach z wychowawcą wspólnie z klasą przygotowała 10 najważniejszych zasad bezpiecznego korzystania z konta bankowego i karty płatniczej.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

10 REGUŁ, KTÓRE OCHRONIĄ TWOJE KONTO I KARTĘ

Nie pokazuj nikomu swojej karty płatniczej

Nie udostępniaj jej znajomym ani nie publikuj zdjęć z widocznymi danymi.

Ustaw trudne hasło do konta i PIN do aplikacji mobilnej banku oraz do karty płatniczej

Unikaj prostych kombinacji (np. 1234, data urodzenia).

Systematycznie zmieniaj hasło do logowania

Nie zapisuj hasła w telefonie ani w łatwo dostępnym miejscu.

Regularnie aktualizuj aplikację banku oraz system telefonu, by mieć najnowsze zabezpieczenia

Miej zainstalowane oprogramowanie antywirusowe.

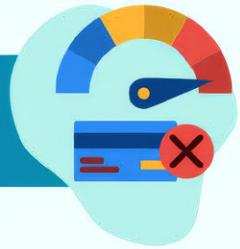

Loguj się do konta bankowego wyłącznie na własnym urządzeniu i w bezpiecznej sieci

Nie loguj się do banku z cudzych urządzeń oraz publicznych sieci Wi-Fi.

Ustal bezpieczne limity transakcji bezgotówkowych i płatności kartą

Nawet w przypadku kradzieży nie stracisz zbyt dużo pieniędzy.

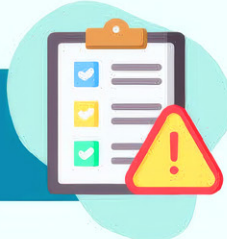

Ustaw powiadomienia o każdej transakcji w aplikacji mobilnej banku

Od razu dowiesz się, jeżeli ktoś spróbuje użyć Twoich pieniędzy.

Sprawdzaj regularnie historię swojego konta

Jeżeli zauważysz coś podejrzanego, powiedz o tym rodzicom lub skontaktuj się z bankiem.

Nie klikaj w podejrzane linki

Mogą prowadzić do fałszywych stron i wyłudzać dane.

Kupuj wyłącznie na zaufanych stronach internetowych

Jeśli sprzedawca budzi wątpliwości, zrezygnuj z transakcji lub wybierz płatność przy odbiorze.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Na grafice znalazły się m.in. przypomnienia o tym, by nie pokazywać nikomu swojej karty, ustawiać trudne hasło i regularnie je zmieniać, korzystać z bankowości wyłącznie na własnych urządzeniach, a także dbać o aktualizacje i oprogramowanie antywirusowe. Wśród zasad pojawiły się również wskazówki dotyczące ustalania limitów transakcji, włączania powiadomień o każdej płatności, sprawdzania historii konta, unikania podejrzanych linków oraz kupowania tylko na zaufanych stronach internetowych.

Cała sytuacja stała się dla Kasi ważną lekcją odpowiedzialności i cyfrowej ostrożności. Od tamtej pory dziewczynka bardziej uważa na swoje rzeczy, regularnie sprawdza historię konta i wie, że bezpieczeństwo finansowe to coś, o co trzeba dbać regularnie, niezależnie od wieku i zgromadzonych pieniędzy. Dzięki stworzeniu listy najważniejszych zasad bezpiecznego korzystania z konta bankowego i karty płatniczej również jej koleżanki i koledzy z klasy zaczęli zwracać większą uwagę na bezpieczeństwo swoich pieniędzy.

PYTANIA POMOCNICZE DO DYSKUSJI

1. Czy Kasia rozsądnie postąpiła, zwlekając tak długo z powiadomieniem rodziców o tym, że nie ma portfela?
2. W jaki sposób można natychmiast zastrzec kartę płatniczą?
3. W jaki sposób nasze codzienne zachowania (np. w internecie, w czasie użytkowania telefonu, w sklepie) mogą wpływać na bezpieczeństwo naszych pieniędzy?
4. Jakich zasad należy przestrzegać podczas ustalania PIN-u do karty płatniczej oraz aplikacji mobilnej banku?
5. Jakie środki ostrożności warto podjąć, robiąc zakupy przez internet?

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

„Dlaczego nie mamy możliwie wcześniej nauczyć dziecka, czym jest pieniądz, wynagrodzenie za pracę, aby czuło wartość, złe i dobre strony posiadania?"

Janusz Korczak

Komplet scenariuszy jest częścią zestawu materiałów do nauczania zagadnień finansowych w klasach IV–VIII. W skład całego zestawu wchodzą:

- **poradnik dla uczniów** „Moja inteligencja finansowa",
- **przewodnik dla nauczycieli** „Rozwój kompetencji finansowych uczniów",
- **poradnik dla dyrektorów i rad rodziców** „Rozwój kompetencji finansowych uczniów",
- **słownik pojęć finansowych**,
- **komplety scenariuszy wraz z prezentacjami** do przedmiotów: język polski, matematyka, geografia, historia, wiedza o społeczeństwie, język angielski, lekcja biblioteczna, a także na zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego, zajęcia z wychowawcą i zebrania z rodzicami,
- **gry terenowe, studia przypadku i gra planszowa** „Galaktyczne finanse".

Edukacja finansowa to rozwijanie u uczniów wiedzy m.in. o pieniądzach, oszczędzaniu i podejmowaniu odpowiedzialnych decyzji. Scenariusze lekcji znajdujące się w zestawie pozwalają ją prowadzić na wielu przedmiotach – bez dodatkowych godzin i zmian w programie. Ich ogromną zaletą jest to, że są zgodne z podstawą programową.

Przygotowane materiały mają wspierać nauczycieli oraz pomagają w przystępny i praktyczny sposób wprowadzać temat finansów do codziennych spotkań z uczniami. Dzięki nim dzieci i młodzież zaczną poznawać wartość pracy i pieniędzy oraz będą uczyć się bezpiecznie poruszać się w świecie finansów i ekonomii już od najmłodszych lat.

Zestaw materiałów edukacyjnych powstał jako element realizacji założeń **Krajowej Strategii Edukacji Finansowej**. Materiały w wersji drukowanej trafiły do każdej szkoły podstawowej w Polsce. Wersja elektroniczna jest dostępna na stronie:

https://www.gov.pl/web/finanse/materialy-edukacyjne

KOMPLET SCENARIUSZY

DO NAUCZANIA ZAGADNIEŃ FINANSOWYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH

STUDIA PRZYPADKU

ISBN 978-83-979917-7-4

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.